

Broedvogels van het Westhoffbos in 1998

Niko Buiten

Inleiding

In 1998 is het Westhoffbos (oppervlakte circa 50 ha) nabij Spaarndam onderzocht op broedvogels. Het onderzoek in dit in de Houtrakpolder gelegen deel van het Recreatieschap Spaarnwoude vond plaats volgens de in de handleiding van het Broedvogel Monitoring Project van SOVON beschreven methode van territoriumkartering (Van Dijk, 1996). Het veldwerk bestond uit zes ochtend- en twee avondbezoeken in de periode maart-juli.

Westhoffbos

Het Westhoffbos is in het begin van de zeventiger jaren aangelegd op voormalige akkers op zeeklei. Het bestaat uit graslandjes, bospercelen met onder meer populier en bosranden met struiken als Sleedoorn en Eenstijlige Meidoorn. Het bos herbergt een wielersbaan. In 1992 is het Recreatieschap Spaarnwoude begonnen met het begrazen van een deel van het bos met runderen. Vanaf 1993/1994 wordt het bos omgevormd tot een meer natuurlijk bos door bomen te kappen, te ringen of om te trekken, waarbij het hout in het gebied blijft. Op de ontstane open plekken worden voor een deel jonge bomen ingeplant (zoals beuk) en/of staan overstaanders. Het Westhoffbos is een vochtig, voedselrijk loofbos dat zich kan ontwikkelen tot een Essen-Iepenbos (Buiten, 1998). De laatste jaren is het Westhoffbos meer en meer in de belangstelling komen te staan van natuurliefhebbers en onderzoekers. Het Westhoffbos raakte bekend om zijn relatief rijke flora en fauna: onder meer hogere planten, mossen zoogdieren, dagvlinders en paddestoelen zijn en worden er geïnventariseerd. In 1998 zijn aan deze rij de broedvogels toegevoegd.

Broedvogels

In tabel 1 worden de aantallen territoria van de in 1998 in het Westhoffbos aangetroffen broedvogels gepresenteerd. Hieruit blijkt dat in het onderzoeksjaar 32 soorten broedvogels in totaal 223 territoria bezet

hielden. Tijdens de veldbezoeken werden nesten waargenomen van onder meer Grote Bonte Specht, Boomvalk en Sperwer. Het Westhoffbos herbergt het Spotvogelrijk Bosvogelgemeenschap (Ruitenbeek et al, 1990). Dit type wordt gekenmerkt door het voorkomen van overwegend loofhoutminnende zangvogels, waarin zangers als Tuinfluiter, Zwartkop en Tjiftjaf hoge dichtheden bereiken. Het is te vinden in relatief jonge bossen met veel bosranden. De Tuinfluiter is samen met de Fitis een zangvogel van jonge bossen in het pionierstadium. In latere stadia nemen de dichtheden van deze soorten af en de dichtheden van zangvogels als Tjiftjaf en Zwartkop toe. In nog ouder bos wordt de vogelbevolking completer door de vestiging van holenbroeders en grote roofvogels.

Het beheer van het Westhoffbos wordt gekenmerkt door omvormingsbeheer (onder meer selectieve kap). En extensieve begrazing. Soorten als Grote Bonte Specht en Winterkoning profiteren hiervan. Een Grote Bonte Specht vindt zijn nest in een populier die enig jaren geleden geremd is. De Winterkoning vindt zijn territoria voornamelijk bij takkenrillen in het Westhoffbos.

Tabel 1. Territoria in het Westhoffbos in 1998; (+) betekent nestvondst.

Soort	Territoria	Soort	Territoria
Wilde Eend (+)	10	Zanglijster	1
Soepeend	1	Bosrietzanger	2
Sperwer (+)	1	Grasmus	1
Buizerd	1	Tuinfluiter	16
Boomvalk (+)	1	Zwartkop	20
Fazant	5	Tjiftjaf	21
Waterhoen (+)	1	Fitis	26
Houtduif (+)	6	Staartmees	1
Koekoek	2	Pimpelmees	3
Ransuil (+)	1	Koolmees	12
Grote Bonte Specht (+)	2	Wielewaal	3
Winterkoning	33	Vlaamse Gaai (+)	2
Heggenmus	4	Ekster (+)	5
Roodborst	12	Kauw	1
Nachtegaal	8	Zwarte Kraai	1
Merel	19	Vink	1

Opmerkelijk is de vondst van drie territoria van de Wielewaal in het Westhoffbos. In Noord-Holland is het Westhoffbos daarmee een van de aan Wielewaal rijkste bossen. De Wielewaal houdt van vochtig hoog loofbos met een open structuur. In het nationale natuurbeleid is de Wielewaal doelsoort. Hoewel de Groene Specht wel in de omgeving van

het Westhoffbos is waargenomen, in het Noorderbos en de vestiging in bos in de Houtrakpolder bekend is (Ruitenbeek et al, 1990), zijn er in 1998 in het Westhoffbos geen territoria aangetroffen. Evenals de dagvlinder Bruin Blauwtje, die in het Westhoffbos en de omgeving daarvan is waargenomen, is de Groene Specht een Rode Lijst- en doelsoort in het nationale natuurbeleid en houden beide van schrale graslandjes. Bovendien geldt het Bruin Blauwtje als indicator voor een geschikt beweidingsbeheer (Bink, 1992). Daar deze graslandjes in de Houtrakpolder en geschikte nestbomen in het Westhoffbos aanwezig zijn, moet in de toekomst de vestiging van Groene Specht in het Westhoffbos niet worden uitgesloten.

Voor de toekomst is het beheer van het Westhoffbos als bosgemeenschap op zeeklei (het (Elzenrijk) Essen-Iepenbos), met enkele bloemrijke graslandjes, middenbos, struweel, mantel- en zoombegroeiing gewenst (Bal et al, 1995). Doelsoorten in indicatoren voor het beheer kunnen de dagvlinder Bruin Blauwtje en de vogels Groene Specht en Wielewaal zijn. Deze komen reeds in het Westhoffbos en de omgeving daarvan voor.

Dankwoord

Gedurende het onderzoek naar broedvogels in het Westhoffbos en/of het schrijven van dit verslag vond ik steun bij Anneke Koper (onderzoek planten en insecten) en Manuele Derks van de Ven (medewerker Recreatieschap Spaarnwoude). Ik wil hen op deze plaats daarvoor hartelijk danken. Bovendien dank ik het Recreatieschap Spaarnwoude voor het verlenen van de gebiedsontheffing. Ik hoop nog vaak met allen samen te werken.

Literatuur

- Bal, D., H.M. Beije, Y.R. Hoogeveen, S.R.J. Jansen & P.J. van der Reest, 1995. Handboek natuurdoeltypen in Nederland. IKC Natuurbeheer, Wageningen.
- Bink, F.A., 1992. Ecologische Atlas van de Dagvlinders van Noordwest-Europa. Schuyt & Co, Haarlem.
- Buiten, N., 1998. Bomen en planten van het Westhoffbos. In eigen beheer, Haarlem.
- Dijk, A.J. van, 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken (handleiding Broedvogel Monitoring Project). SOVON, Beek-Ubbergen.
- Regiegroep Implementatie Programma Beheer, 1998. Natuurbeheer naar een nieuwe aanpak. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

- Ruitenbeek, W., C.J.G. Scharringa & P.J. Zomerdijk, 1990. Broedvogels van Noord-Holland. Stichting Samenwerkende vogelwerkgroepen Noord-Holland/Provinciaal Bestuur van Noord-Holland, Assendelft.
- Stichting Zuid-Kennemerland Natuurlijk, 1997. Beheersvisie Houtrakkerbeemden. Hoofdlijnen voor het beheer van de Houtrakkerbeemden. Stichting Zuid-Kennemerland Natuurlijk, Haarlem.
- Vergeer, J-W., 1995. Vogels van de Rode Lijst. KNNV Uitgeverij/Vogelbescherming Nederland, Utrecht/Zeist.
- Werf, S. van der, 1991. Bosgemeenschappen. Natuurbeheer in Nederland, deel 5. Pudoc, Wageningen.

Niko Buiten, Spaarne 49 app. 1.7, 2011 CE Haarlem